

ЗАСЛАВСЬКА

Ольга Ігорівна

o.i.zaslavska@gmail.com

УДК 336.71

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ ЗА МЕТОДИКОЮ В. КРОМОНОВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

ASSESSMENT OF FINANCIAL STABILITY OF A BANK BASED ON V. KROMONOV'S METHODOLOGY (ON EXAMPLE OF PJSC CB «PRIVATBANK»)

к.е.н., доцент кафедри,
Ужгородський національний
університет

ZASLAVSKA Olga Ihorivna – PhD in Economics, Associate Professor of department, Uzhgorod National University

У статті досліджено особливості застосування індексної методики В. Кромонава для оцінки рівня фінансової стабільності та надійності комерційних банків. Розкрито алгоритм розрахунку параметричних коефіцієнтів фінансової стійкості банків. Подано принципи функціонування оптимально стабільного банку. Здійснено аналіз функціонування ПАТ КБ «ПриватБанк» та дано оцінку його роботи на основі обчислення інтегрального коефіцієнта фінансової стійкості та надійності. З'ясовано ключові фактори впливу на результуючий показник фінансової стабільності ПАТ КБ «ПриватБанк».

* * *

В статье исследованы особенности применения индексной методики В. Кромонава для оценки уровня финансовой стабильности и надежности коммерческих банков. Раскрыто алгоритм расчета параметрических коэффициентов финансовой устойчивости банков. Поданы принципы функционирования оптимально стабильного банка. Осуществлен анализ функционирования ПАО КБ «ПриватБанк» и дана оценка его работе на основе вычисления интегрального коэффициента финансовой устойчивости и надежности. Выяснено ключевые факторы влияния на результирующий показатель финансовой стабильности ПАО КБ «ПриватБанк».

* * *

Introduction. Determining the level of the financial condition of the banks is one of the main tasks both the banking supervisory authorities, the banks themselves, and professional financial market participants. It helps to prevent several serious problems and contributes to strengthening the economic security and stability of the banking system. The most convenient way to estimate the financial condition of banks is through the use of index methods.

Purpose. The purpose of the article is to summarize the theoretical and methodological bases for analyzing and evaluating the financial condition of a bank in order to effectively manage and predict the activities of a banking institution.

Results. The most popular method of assessing the financial stability of a banking institution is V. Kromonov's index methodology. It is based on the use of seven parameters, such as share capital; equity; commitment on demand; general obligations; liquid assets; working assets; protected capital. Based on these data, six criterion coefficients are calculated; thus it helps determine the financial condition of a bank. In order to calculate the integral stability index, the above-mentioned indicators have to be normalized, multiplied by weighting coefficients, and summarized. The article provides a general assessment of the financial stability of PJSC CB «PrivatBank» during 2014-2018. The results showed that in 2016 the general stability ratio, the capital protection ratio, and the stock capitalization ratio were negative. This was due to the fact that the basis for their calculation is the amount of equity of the bank, which was negative due to the recognition of significant losses. During 2014-2018, the indicators of instantaneous and general liquidity ratios decreased. This is due to the bank's active retail policy. The value of the integral coefficient of financial stability and reliability of PJSC CB «PrivatBank» showed rather low results; therefore the stability of the bank is considered as doubtful. It was substantiated that this happened due to a significant level of problem loans of the bank, and this fact played a key role in the result of PJSC CB «PrivatBank» estimation according to V. Kromonov's index methodology.

Conclusion. The development of domestic banks requires their management to move from spontaneous management to reasonable and balanced management based on optimal and sufficient assessment of a bank. That is why a comprehensive assessment of a bank's financial condition is relevant, and choosing the most effective methods is an essential tool in the bank's doing business.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість банку, управління фінансовою стійкістю банку, коефіцієнтний аналіз, ліквідність, індексна методика В. Кромонава

Ключевые слова: банк, финансовая устойчивость банка, управление финансовой устойчивостью банка, коэффициентный анализ, ликвидность, индексная методика В. Кромонава

Keywords: bank, financial stability of a bank, management of financial stability of a bank, coefficient analysis, liquidity, V. Kromonov's index methodology

ВСТУП

Управління фінансовою стійкістю банків передбачає об'єктивне визначення їхнього поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, які б сприяли забезпеченню фінансової стійкості. Визначення рівня фінансового стану банків є одним із головних завдань як органів банківського нагляду, так і самих банків та професійних учасників фінансового ринку, що допомагає запобігти низці серйозних проблем і значною мірою сприяє зміцненню економічної безпеки та стабільності банківської системи. Дедалі більшого поширення в Україні набуває застосування індексних методик аналізу фінансового стану банків, за якими визначаються оціночні показники їхньої діяльності та присвоюються вагові коефіцієнти кожному з них. Питання оцінки фінансової надійності, стійкості та безпеки банків неодноразово піднімалися у наукових працях провідних учених. Зокрема, серед вітчизняних науковців можна виділити таких авторів, як: А.М. Герасимович, Ж.М. Довгань, А.О. Спіфанов, В.М. Кочетков, Ю.М. Коваленко, О.В. Крухмаль, О.В. Лунякова, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, Л.О. Примостка, М.І. Савлук та ін.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є узагальнення теоретичних і методологічних засад стосовно аналізу та оцінки фінансової стійкості банку з метою ефективного управління та прогнозування діяльності банківської установи.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження базується на діалектичному методі наукового пізнання, згідно з яким усі явища та процеси, що відбуваються у банківському секторі, розглядаються у взаємозв'язку із внутрішніми та зовнішніми факторами впливу. Для визначення ключових параметрів фінансової стійкості банків було використано системний підхід, що дало змогу проаналізувати зв'язки між окремими елементами досліджуваного об'єкта. Для дослідження принципів діяльності та механізмів забезпечення фінансової стабільності банківської системи використано методи індукції, дедукції, аналізу та синтезу. Для оцінки фінансової стійкості банку використано індексну методику В. Кромона.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентують діяльність українських банків, офіційні звіти Національного банку України та річні фінансові звіти ПАТ КБ «ПриватБанк», аналітичні матеріали рейтингових агенцій, наукові статті та монографічні видання вітчизняних і зарубіжних авторів, періодичні фахові видання, довідкова література.

РЕЗУЛЬТАТИ

Найбільш відомою та уживаною методикою оцінки фінансової стабільності банківської установи серед аналітиків країн Східної Європи є методика рейтингової оцінки, розроблена групою економістів під керівництвом Віталія Кромона. Вона ґрунтується на використанні семи параметрів, а саме: статутний ка-

пітал; власний капітал; зобов'язання на вимогу; загальні зобов'язання; ліквідні активи; робочі активи; захищений капітал. На підставі цих даних розраховуються шість критеріальних коефіцієнтів, за якими й визначають фінансовий стан банків [6].

За методикою В. Кромона рейтингова оцінка діяльності банків складається поетапно. Так, на початковому етапі визначають абсолютні параметри банку на основі даних Балансу, а саме: обсяги капіталу, зобов'язань та активів. На наступному етапі обчислюються параметричні коефіцієнти, характеристику та алгоритм розрахунку яких подано на рис. 1.

Заключний етап передбачає розрахунок індексу стабільності. Із цією метою отримані коефіцієнти приводять до норми, перемножують на вагові критерії та підсумовують. Нормування полягає у тому, що отримані значення коефіцієнтів ділять на відповідні критерії «ідеального банку». Оптимально стабільним вважається банк, який функціонує за такими принципами:

- інвестування у робочі активи в обсягу, що дорівнює власному капіталу;
- наявність ліквідних коштів в обсягу зобов'язань до запитання;
- наявність зобов'язань, що утричі перевищують обсяг робочих активів;
- наявність ліквідних коштів та капітальних вкладень в обсягу, що дорівнює сумі всіх зобов'язань;
- наявність капітальних активів в обсягу власного капіталу;
- наявність власного капіталу, який втричі перевищує статутний [2].

Окрім нормування, кожному коефіцієнту присвоюється вага його значущості. Наприклад, найбільший інтерес для клієнтів банку має генеральний коефіцієнт стабільності, тому індекс його вагомості становить 45. Наступні за значущістю коефіцієнти мають меншу вагу. Наприкінці обчислюється інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості та надійності банку за формулою, поданою на рис. 1.

Проведемо узагальнену оцінку фінансової стабільності ПАТ КБ «ПриватБанк» на основі індексної методики В. Кромона за 2014-2018 рр. Вихідні дані для розрахунків згруповано у табл. 1.

З метою обчислення значень шести коефіцієнтів за індексною методикою В. Кромона нами здійснено розрахунки, використовуючи вищезазначені результати діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк». Значення коефіцієнтів та їх динаміка за п'ятирічний період представлені у табл. 2.

Як бачимо, генеральний коефіцієнт стабільності, коефіцієнт захищеності капіталу та коефіцієнт фондової капіталізації прибутку за результатами 2016 р. мають від'ємні значення. Це пов'язано з тим, що основою для їх розрахунку є обсяг власного капіталу банку, який мав негативне значення через визнання значних збитків. Найбільше скорочення спостерігається за коефіцієнтом фондової капіталізації прибутку, що свідчить про збільшення розриву між власним та статутним капіталом.

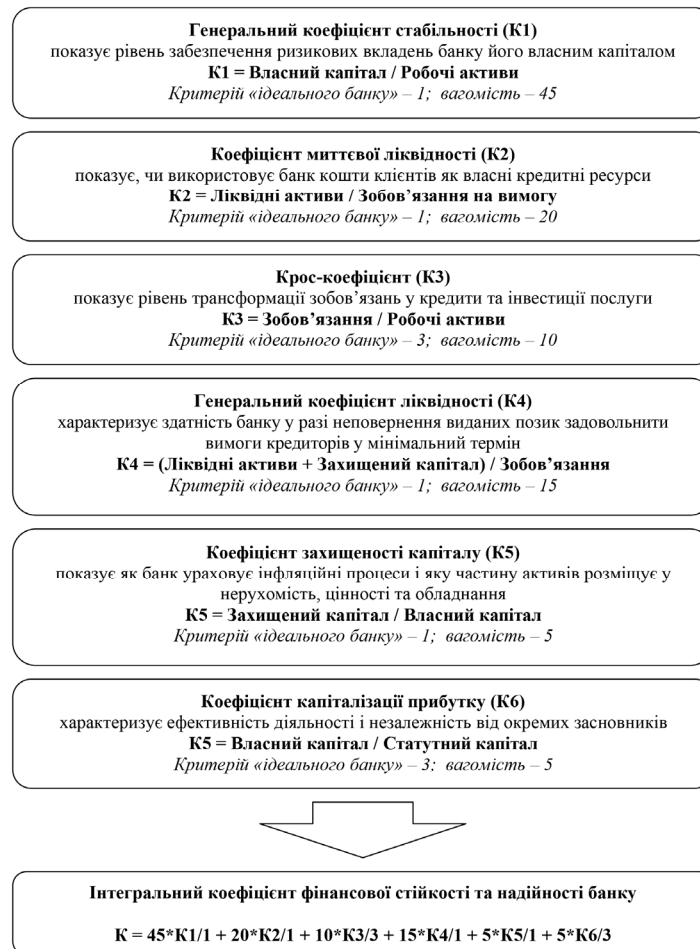

Рис. 1. Характеристика та алгоритм розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості банку за індексною методикою В. Кромонава [побудовано на основі [1]]

Таблиця 1

Вихідні дані для оцінки фінансової стійкості ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2014-2018 рр., у млн. грн.
[розраховано автором на основі [5]]

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Робочі активи	192274	226822	143754	211970	276386
Зобов'язання на вимогу	38269	52985	46460	79893	109855
Ліквідні активи	27768	32549	30159	28199	27360
Сумарні зобов'язання	188316	231101	206109	230056	246584
Захищений капітал	3003	2857	3409	3326	3793
Статутний капітал	18101	21257	50695	206060	206060
Власний капітал	24497	27510	-26348	23619	31464

Таблиця 2

Значення коефіцієнтів фінансової стійкості ПАТ КБ «ПриватБанк»
за індексною методикою В. Кромонава у 2014-2018 рр. [розраховано автором]

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Генеральний коефіцієнт стабільності	0,13	0,12	-0,18	0,11	0,11
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,73	0,61	0,65	0,35	0,25
Крос-коефіцієнт	0,98	1,02	1,43	1,09	0,89
Генеральний коефіцієнт ліквідності	0,16	0,15	0,16	0,14	0,13
Коефіцієнт захищеності капіталу	0,12	0,10	-0,13	0,14	0,12
Коефіцієнт капіталізації прибутку	1,35	1,29	-0,52	0,11	0,15

Власний капітал банку у 2018 р. зріс у 1,3 рази (з 24497 млн. грн. у 2014 році до 31464 млн. грн. у 2018 році). Водночас статутний капітал зростає швидше – з 18101 до 206060 млн. грн., тобто у понад 11 разів.

Зменшення генерального коефіцієнту надійності, який показує рівень забезпеченості ризикових вкладень його власним капіталом на 0,11 п.п. свідчить, що власного капіталу банку недостатньо для погашення можливих збитків у випадку неповернення того чи іншого працюючого активу.

Протягом 2014-2018 рр. знизилась коефіцієнт миттєвої та генеральної ліквідності. Такий результат є дещо негативним, насамперед, для клієнтів, що перебувають у банку на розрахунковому й касовому обслуговуванні, оскільки це свідчить про зниження платіжних можливостей банку та швидкості повернення коштів. Так, протягом аналізованого періоду ліквідні

активи банку майже не змінилися в обсягу та коливалися у межах 27-32 млрд. грн. Водночас величина зобов'язань на вимогу зросла майже утричі – з 38 до 109 млрд. грн. [5]. Це є доказом зростання активності установи у роздрібному сегменті ринку, проте задля гарантування довгострокової ефективності діяльності банку слід переглянути свою стратегічну політику.

З метою визначення стійкості ПАТ КБ «ПриватБанк» проведено розрахунок підсумкового коефіцієнта стабільності. Зауважимо, що інтегральний показник враховує особливості структури пасивів і активів банку, тому результати аналізу є підставою для їхньої оптимізації. Якщо отримане значення вище за 40-50 п.п., то банк вважають достатньо стабільним, якщо нижче за 25-39 п.п., то стабільність банку є сумнівною [4].

Візуалізацію отриманих результатів подано на графіку (рис. 2).

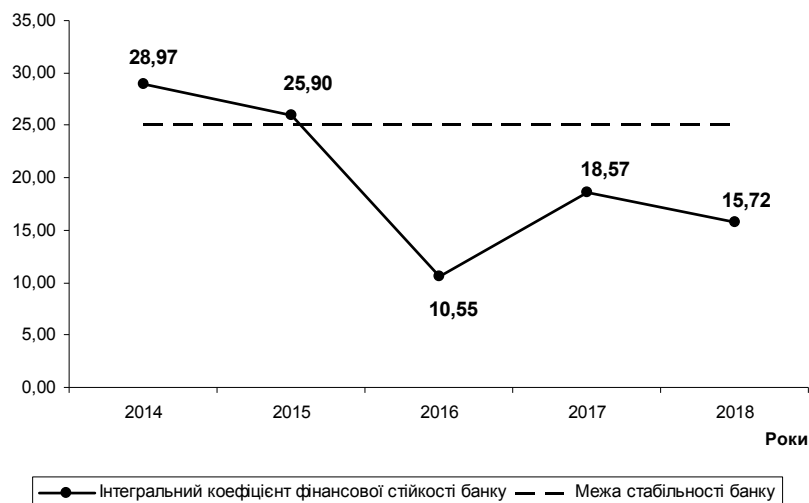

Рис. 2. Динаміка інтегрального коефіцієнта фінансової стійкості та надійності ПАТ КБ «ПриватБанк» у 2014-2018 роках [побудовано та розраховано автором]

Таким чином, значення підсумкового коефіцієнта надійності ПАТ КБ «ПриватБанк» за даною методикою оцінки фінансової стійкості продемонструвало досить низькі результати. Як зазначалося вище, за такої ситуації стабільність банку вважається сумнівною.

Деякі науковці зауважують, що рейтингова оцінка за методикою В. Кромона не є цілком об'єктивною, адже не враховує такі важливі аспекти діяльності банків як рентабельність та якість активів, а також стабільність ресурсної бази. Особливо це стосується банківських установ, 90 % і більше власного капіталу яких вилучено у резерв за активними ризикованими операціями, що фактично допускає можливість втрати цих коштів у разі реалізації ризиків. У цьому контексті зазначимо, що рівень проблемних кредитів банку протягом останніх трьох років сягав 80 %. Так, станом на 31 грудня 2016, 2017 та 2018 рр. перераховані обсяги балансу ПАТ КБ «ПриватБанк» через його збитки у розмірі 209453 млн. грн., викликані сумнівними операціями экс-власників банку з банківськими активами, які нині визнано як проблемні. Тому цей сегмент містить у своєму складі не працюючі кредити, що були видані до 19 грудня 2016 р. [3]. Відмітимо, що протягом останніх трьох років рівень проблемних кредитів банку демонструє тенденцію до зниження, проте його значення залишається надзви-

чайно високим. Тому, на нашу думку, саме цей факт відіграв ключову роль у результуючій оцінці стійкості ПАТ КБ «ПриватБанк» за методикою В. Кромона. Тому вважаємо результати аналізу адекватними поточній ситуації, що склалася у банку.

Загалом отримані рейтингові показники стійкості та надійності ПАТ КБ «ПриватБанк» є досить низькими, щоб забезпечити банківській системі міцні ринкові позиції у короткотерміновій перспективі, проте дана установа характеризується високою конкурентоздатністю серед інших кредитних інституцій України. На наш погляд, збільшення існуючого сукупного рейтингу надійності банку можливе, перш за все, за рахунок ефективного перерозподілу працюючих активів та зобов'язань. Аналіз та оцінка фінансової стійкості ПАТ КБ «ПриватБанк» викликають інтерес, оскільки цей банк є одним із найбільших в Україні за різними параметрами, а його нестабільність могла би провокувати коливання всієї банківської системи. Тому, вважаємо, що гарантування державою фінансових ресурсів банку, моніторинг та підтримання його показників на належному рівні, а також поступове налагодження прибуткової діяльності банку є певною гарантією непохитного становища банку та його потенційних можливостей.

ВИСНОВКИ

Насамкінець зазначимо, що діяльність банківського сектора економіки України відбувається у мінливому соціально-економічному та політичному середовищі, що безсумнівно чинить вплив на ефективність виконання банками своїх функцій. Таким чином, розвиток вітчизняних банків вимагає від їхнього керівництва переходу від стихійного управління до виваженого та обґрунтованого менеджменту на основі оптимальної оцінки роботи кредитної установи. У цьому контексті перед банківськими менеджерами та наглядовими органами постає питання стосовно раціонального застосування методик визначення поточного й майбутнього стану банку, його потенційних можливостей та ризиків. Саме тому комплексна оцінка фінансового стану банку є актуальною, а вибір найбільш ефективних методик її здійснення – надзвичайно важливим інструментом у роботі банків.

Список використаних джерел

1. Білик О.Ю. Дослідження сучасних методів та моделей рейтингового оцінювання комерційних банків. *Молодий вчений*. 2015. № 2(6). С. 941-945.
2. Головка О.Г. Фінансова стабільність банку: інструментарій аналізу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 3. С. 76-79.
3. Офіційний сайт ПАТ КБ «ПриватБанк».

URL: /privatbank.ua.

4. Польова І.М. Новітні підходи до оцінки надійності українських банків. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4660>.

5. Річні звіти ПАТ КБ «ПриватБанк». URL: privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost.

6. Фалюта А. Аналіз індексних методик оцінювання фінансового стану банків. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10 (3). С. 103-106.

References

1. Bilyk O.Y. Research of modern methods and models of rating of commercial banks. *Young scientist*. 2015. № 2 (6). pp. 941-945. (in Ukrainian).
2. Holovko O.H. Financial stability of the bank: tools of analysis. *Scientific bulletin of Uzhhorod national university. Series: International economic relations and the world economy*. 2015. № 3. pp. 76-79. (in Ukrainian).
3. Official site of PJSC CB «PrivatBank». URL: privatbank.ua (in Ukrainian).
4. Polova I.M. Innovative approaches to the assessment of the reliability of Ukrainian banks. *Effective economics*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4660> (in Ukrainian).
5. Annual reports of PJSC CB «PrivatBank» URL: privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost (in Ukrainian).
6. Faliuta A. Analysis of index methods for assessing the financial conditions of the banks. *Economic analysis*. 2012. Vol. 10 (3). pp. 103-106. (in Ukrainian).